

МУДРІСТЬ НАРОДНА

Прислів'я та приказки
народів Югославії

МУДРІСТЬ НАРОДНА

Збірник перший

ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ
НАРОДІВ ЮГОСЛАВІЇ

Упорядкував І в а н Ю щ у к

*Видавництво художньої літератури
«Дніпро»* *Київ — 1969*

Переклали:

*із сербсько-хорватської —
Захар Гончарук,*

*із словенської —
Віль Гримич,*

*з македонської —
Андрій Лисенко.*

ВСТУПНЕ СЛОВО

Прислів'я та приказки — важлива частина фольклорної спадщини, одне з найцінніших духовних надбань кожного народу. У гранично стислій, найлаконічнішій формі в них узагальнено історичний та соціальний досвід, набутий сотнями поколінь у боротьбі за своє існування, відбито звичаї, світогляд, моральний кодекс трудящого люду.

Коли читаєш прислів'я підряд,—а й таке заняття має свій сенс,— то здається, ніби перед тобою розгортається сповнена драматизму дивна поема. За кожним прислів'ям постають тисячі різних ситуацій, які були і які можуть бути, безліч колишніх, теперішніх і майбутніх людських доль. І ніби слухаєш багатоголосий одвічний діалог, котрий то переростає в гостру непримиренну суперечку, то вибухає сміхом, часом весело-безтурботним, а часом нищівним.

Мабуть, у кожного народу прислів'я мають те саме призначення — підтримати

справжню людину, допомогти їй зорієнтуватися на складних дорогах життя, збагатити її життєвим досвідом та мудрістю предків. Якщо це так, то прислів'я народів Югославії заслуговують якнайпильнішої уваги. Історичний шлях сербів, хорватів, словенців, македонців, чорногорців, боснійців і герцеговінців стелився аж надто тернисто. Були й такі часи, коли пісня та прислів'я залишалися єдиним духовним скарбом, єдиним напутником — і, як писав Іван Франко, «виховували нові покоління, вливаючи в них з материнським молоком того самого геройського духу, котрим жили батьки».

Словенці втратили державність ще в IX столітті. Завойовники — німецькі феодали — не тільки забирали у словенців хліб і до хліба, а й прагнули затоптати їхню мову, та й саме ім'я. Хорвати змушені були вести виснажливу боротьбу проти зазіхань Візантії, Венеції, Франкської імперії, монгольських орд, турків, доки в XII столітті не підпали під владу угорської корони, а далі й Австрії та Австро-Угорщини, лихозвісної «тюрми народів». Серби після трагічної битви на Косовому полі 1389 року опинилися в кількасотрічній турецькій не-

волі, а за ними — македонці, боснійці й герцеговінці. Тільки нечисленному чорногорському народові вдавалося протистояти завойовницьким навалам, але за це він дорого платив кров'ю своїх синів. Чужинецький гніт приніс народам Югославії незліченні страждання і протягом століть гальмував їхній господарський, суспільний і культурний розвиток. Але їхня творча сила і творча думка не завмирала. Тривалий час позбавлені можливості розвивати писемну культуру, вони надолжували цю втрату в усній творчості, яка була духовним виразом їхньої національної самобутності. І не випадково народам Югославії належить одна з найцікавіших сторінок у світовій фольклорній скарбниці.

Коли на початку минулого століття в південнослов'янських землях знову посилювався національно-визвольний і соціальний рух, поживався й інтерес до народної творчості, зокрема народних пісень та прислів'їв, які завжди сприяли плеканню національної та соціальної свідомості. Починається професійне збирання та наукове вивчення фольклорних багатств. Народні пісні у збірках Вука Караджича здивували світ і привернули увагу європейської громадськості до ра-

ніше мало знаних південнослов'янських народів.

Набагато менше обізнаний культурний світ з іншими виявами уснопоетичної творчості народів Югославії, зокрема з їхніми прислів'ями та приказками. Невідомо, щоб прислів'я народів Югославії коли-небудь перекладалися іншими мовами, зокрема й українською, хоча вони, без усякого сумніву, не менш цікаві, самотутні й художні, ніж сербсько-хорватська пісня, що облетіла світ. Ясна річ, що в перекладі цей вид уснопоетичної творчості нерідко багато втрачає на своїй первісній принадності, афористичності. Дещо і взагалі не піддається дослівному перекладові. А з другого боку, є чимало прислів'їв, спільних для багатьох різномовних народів — тож чи є рація перекладати їх? Проте це стосується далеко не всіх прислів'їв. Немало є таких, що адекватно перекладаються і навіть, — якщо добре відтворені, — сприймаються ніби питомі українські, хоча і щодо думки, і щодо її вираження вони, безперечно, оригінальні. Цей критерій був одним із вирішальних при доборі прислів'їв для перекладу українською мовою в цьому виданні.

Матеріалом для цього видання послу-

жили збірки: македонських прислів'їв та приказок за редакцією Харлампія Поленаковича й Кирила Пенушлинського (Македонски народни умотворби, т. IV, кн. I, Скоп'є, 1954), словенських — Франа Коцбека й Івана Шашеля (Slovenski pregovori, geki in prilike, Целе, 1934) та збірка Вука Караджича (Сабрана дела, кн. IX, Белград, 1965).

Треба зазначити, що в останній із названих книг зібрані прислів'я не тільки із суто сербського, а й з усього сербсько-хорватськомовного терену. Тому в нашій збірці відповідний розділ зветься «Сербські, хорватські, чорногорські, боснійські та герцеговінські прислів'я й приказки» — здебільше вони в цих народів спільні. У двох інших розділах наведені зразки словенських та македонських прислів'їв і приказок. У середині кожного розділу матеріал умовно розбито за тематичною ознакою.

В цій книжечці представлено лише невелику кількість найхарактерніших зразків прислів'їв та приказок. Проте сподіваємося, що і в такому вигляді вона сприятиме ознайомленню українського читача з фольклорною спадщиною братніх народів Югославії.

Іван Ющук

**Сербські, хорватські,
чорногорські, боснійські
та герцеговінські прислів'я
й приказки**

**Якщо правда не допоможе, то крив-
да й поготів.**

○

**Можеш правду казати, та зміркуй,
як тікати.**

○

Легше повірити, ніж правду питати.

○

Ліпше могила, ніж неволя.

○

**Ліпше доброму служити, ніж недоб-
рим рядити.**

Вода все обмиває, крім нечистого сумління.

○

Хай уже нагла смерть на тебе впаде, ніж сирітська сльоза має впасти.

○

Ліпше не обіцяти, ніж слово зламати.

○

Чесність вагоміша за гроші.

○

Людина все віддає за честь, а честі ні за що.

○

Якщо людина не може бути гарною й багатою, як хотілося б, то може бути доброю й чесною.

○

Як одна корова хвіст запаскудить, то й усю череду закаляє.

○

І чорт знає, що таке правда, але робить так, як йому заманеться.

І дияволіві слід визнати рацію, якщо він правду каже.

○

Людині прикро не тим, що мало, а тим, що несправедливо.

○

Де нема добрих, там і добра нема.

○

Хто лихим прощас, добрим шкодить.

○

Надто добрий — лихий.

○

Зробиш добро — не кайся; вдієш лихо — начувайся.

○

Коли чиниш лихо, добра не сподівайся.

○

Коли людина не має свого добра, чуже зло бачить.

○

Не штука між добрими добрим бути.

Хто інших дурить, того й самого ошукають.

○

Той ошукати не дасться, хто знає, що його дурять.

○

Коли з підступним до діла маєш, пильнуй себе.

○

Силою можеш усе забрати, але не можеш дати.

○

Коли йдеш до вовка в гості, бери пса із собою.

○

Якщо лис повчати заходився, пильнуй добре гусей.

○

Хто вівцею стане, того вовки з'їдять.

○

Хирлявій громаді хирлява й правда.

**Гарний лист і гарно писаний, та біда,
що чорною печаткою запечатаний.**

○

**Криво — не смію перед богом, прав-
диво — не смію перед бегом (паном).**

○

У кого пиріг, у того й ніж.

○

**Важко суддею назватися, зате потім
меду й жиру досхочу.**

○

**Де гроші бряжчать, там мудреці
мовчать.**

○

Не гроші придбали мене, а я їх.

○

**Якщо хочеш когось пізнати, дай
йому владу до рук.**

○

Потреба закону не має.

○

Легко чужим добром добрим бути.

З повним черевом легко піст хвалити.

○

Коли є хліб, нема солі; коли є сіль, нема хліба.

○

Не той винен, хто два барани з'їв, а той, що йому їх дав.

○

До сильнішого з шапкою, до кволішого з палкою.

○

Якщо собаку хочуть убити, кажуть: сказився.

○

На чисму возі їдеш, того й коней хвали.

○

Собака за харчі служить.

○

Хто слуга, той не господар.

Кожен до свого млина воду наvertsає.

с

П'яниця думає одне, а шинкар інше.

с

Не можуть бути і вовки ситі, й кози цілі.

с

Вовки м'ясо їдять не за наказом.

о

Ситого пригощати, що багатого обдаровувати.

с

Ситій губі і добрий хліб не смакує.

о

Білі руки чужу працю люблять.

с

Хто вкусить більше, ніж проковтне,— подавиться.

с

Великі пани та собаки дверей за собою не зачиняють.

**Багатий їсть, коли хоче, а бідний—
коли може.**

○

**Поганий пан забере одну корову,
а добрий — дві.**

○

**Панській усмішці й небу погідному
не вір — вони мінливі.**

**Дерево на дерево спирається, а лю-
дина на людину.**

○

Село сильніше за ведмедя.

○

Кожна земля свого лицаря має.

с

Без громади й лицарів нема.

Скрізь бути, але додому вернути.

○

**Хоч і малий мій за́мок, та я в ньому
брамник.**

○

**Поганий той птах, що в своє гніздо
паскудить.**

○

Нема ката над потурнака.

○

**Хто не вважає брата за брата, мати-
ме чужинця за ката.**

○

**Волів би брата за ката, ніж чужинця
за пана.**

○

**Чужинцю похвалися, а своєму по-
скаржся.**

○

Той мені брат, хто моєму добру рад.

**З ким тебе бачать, з тим тебе й ма-
люють.**

○

Який гість, така й шана.

○

Які свати, такі й дарунки.

○

**Хто війни хоче, хай її у своїй хаті
має.**

○

**Хто по чужу вовну піде, сам остри-
жений додому вернеться.**

○

**Якщо сусідська хата горить, знай,
що й твоя зайнятися може.**

○

**Ведмідь коло дядькової хати. Прий-
де й під нашу.**

○

**Хто радіє з лиха чужого, хай споді-
вається свого!**

**Хто не береже чужого, не матиме
й свого.**

○

**Дво очей бачать більше, ніж одне
око.**

○

**Мені людину дай, а з нею — хоч
очі виколи.**

○

**Недорід питає про рід, а нещастя —
про друзів.**

○

**Друг пізнається в нещасті, як золо-
то в огні.**

○

**Золото у вогні випробовується, а лю-
дина — в нещасті.**

○

Хата стоїть не на землі, а на жоні.

○

Хатній поріг — найвища гора.

○

Улад, як гуска з поросям.

З малої сварки велика бійка буває.

○

Якщо компанія навісна, то й хата тісна.

○

Ліпше здалеку любитися, аніж зблизька сваритися.

○

Ліпше з людиною побитися, ніж з нелюдом цілуватися.

○

Ліпше поганий рік, ніж поганий сусід.

○

Не дружи з тим, з ким почубитись не можеш.

○

**Не каламуть води, яку пити збира-
сся.**

○

Негоже плювати, а потім лизати.

Хто тобі великий дарунок дає, чекає від тебе не меншого.

○

Пса з кішкою, а вовка з вівцею помирити важко.

○

Хто мій, біля дірки стій (казала іншим стара миша, коли миші з котом мирилися).

○

Котові — забава, а мишам — плач.

○

Годуй собаку, щоб тебе вкусив.

○

Диявол маслом не вдавиться.

○

Коли злодії сваряться, то один одного виказують.

○

Хто м'ясо з'їв, хай і кістки гризе.

○

Моя корова, то й теля моє.

Біда каші, доки молока чужого дочекається.

○

З чужого коня — посеред багна.

○

Не варто свого дзвоника на чужого барана вішати.

○

Хто на чужому возі катається, далеко не заїде.

○

Важко в чужій хаті служити, та ще важче на свою заробити.

○

У чужій господі князь, а в своїй — з-за печі не вилазь.

○

Своя постеля найм'якша.

○

Ліпше своє яйце, ніж чужа курка.

○

Кожна корова своє теля лиже.

Кожен свій крам хвалить.

○

Кожному своє видається найкращим.

○

Не всі твої — святі, не всі мої — чорти.

○

Нема зими без вітру, а гостя лихого — без турка.

○

Ліпше б за тобою турок гнався із шаблею, ніж шваб із пером.

○

Серб косить, шваб носить; серб збирає, шваб пожирає.

○

Коли хочеш щось про турка сказати, перше під шапку заглянь, чи там його немає.

○

Гонить турок Марка Королевича — але коли Марко обернеться...

Коли воювати, тоді гукають: де наш герой Королевич Марко? А коли здобич ділити, кажуть йому: звідки ти взявся, незнаний хлопче?

○

Яка людина, така й розмова.

○

Добре слово грошей не коштує.

○

Слова треба міряти, а не рахувати.

○

Не озивайся, коли тебе не гукають.

○

Швидкий будь слухати, а повільний говорити.

○

Хто мудро мовчить, гарно говорить.

○

Усякий жарт — половина правди.

○

Несказаного слова ніхто не чує.

Доки рушниця не вистрілить, її не чути.

○

Камінь з рук, а слово з уст.

○

Ліпше будь-що їсти, ніж будь-що говорити.

○

Голова з язиком дорожча, ніж без язика.

○

Хто говорить, що заманеться, мусить слухати, чого не бажає.

○

Як хто знає, так і співає.

○

Яка сповідь, така й молитва.

○

Від сказаного до сотвореного, як від листка до кореня.

**Не дивися, як піп маже, а слухай,
що каже.**

○

**Рот — щоб говорити, а руки — щоб
діло робити.**

○

Про що часто чути, те мало робиться.

**Котра курка багато сокоче, мало
ясць несе.**

○

**Діло вино п'є, а намір з боргами роз-
плачується.**

○

**Лайливий язик що більш наговори-
ться, то менше стомиться.**

**Вола в'яжуть за роги, а людину за
язика.**

○

Тримає слово, як решето воду.

○

**Ліпше спіткнутися ногою, ніж язи-
ком.**

○

**Що вилетить через дев'ять зубів, по-
летить за дев'ять гір.**

○

**Не каже баба, як їй снилось, а як
для неї ліпше.**

○

Язик може гірше посікти, ніж меч.

○

**У жінки гірший язик, аніж турецька
шабля.**

○

Кажі бобові: біб, а попові: піп.

○

І євангелію довго не слухатимеш.

Ліпше наперсток розуму, ніж бочка сили.

○

Коня цінять за силу, а людину — за розум.

○

Ліпше нічого не знати, ніж знати абияк.

○

Наука — одна мука, а відука — дві муки.

○

Більше розум надумає, ніж море понесе.

○

Розумному легко пораду давати.

○

Ліпше з розумним плакати, ніж з дурним співати.

○

Чого мудрий соромиться, тим дурень хвалиться.

Доки дурень мовчить, його за розумного мають.

○

Хто не має тям, той має ноги.

○

Що з того, що борода гарна, коли голова дурна.

○

Обминай дурного, як і святого.

○

Хто юшку вином запиває, у того поради не шукай.

○

Лисий хвалиться шапкою, а дурний силою.

○

Дурна сила — скоро погибель.

○

Дурна сила швидко слабне.

○

У дурного пона дурна й молитва.

Дурного з сміху впізнають.

○

Дурного легко одурити.

○

Якби тобі шапки бракувало, купив би, а розуму — не можу.

○

Осла і в Єрусалим заведи, він ослом буде.

○

Осел не попливе, доки вода вух не сягне.

○

У сліпого дороги, що в дурного ради марно питати.

○

І сліпець щось та намацає.

○

Ліпше з півдороги вернутися, ніж не тією дорогою до краю йти.

○

Швидко йде, та не тою дорогою.

Очі ведуть, а ноги несуть.

○

Хто швидко судить, швидко й кається.

○

Легко на мертвого вину скласти.

○

Хто не бачив церкви, і до печі хреститься.

○

Богові молись, але до берега гребь.

○

Старого варто послухати, але не варто за ним іти.

○

Хто багато погрожує, того не бійся.

○

Чого людина мало боїться, хай того добре стережеться.

○

Страх кози пасе.

Кріт і під землю ходить, а сховатися не може.

○

На лисій голові шапка із габи.

○

Коня не за масть хвалять, а за прудкість.

○

Птаха знати з голосу, а лева з кігтів.

○

Не кожен чоловік, хто штани носить.

○

Аби голова, а шапка буде.

○

Іржі за золото не приймають.

○

Що дорожче, те солодше.

○

Упертість колеса ламає.

○

Упертість — найважча штука.

**Поганий характер приятеля не на-
буде.**

○

**Якщо карбованцеві бракує копійки,
то це вже не карбованець.**

○

**Не все золото, що сяє, не все печера,
що зяє.**

○

**Павук і з квітів збирає отруту,
а бджола — мед.**

○

**І сонце проходить над брудними
місцями, та не забруднюється.**

○

**Доки людина сама не осоромиться,
ніхто її не зганьбить.**

○

Якщо чорт схопить за полу, відріж її.

○

Хоч і найнявся, зате не продався.

У хлібороба чорні руки, зате білий калач.

○

Хоч корова і чорна, але біле молоко дає.

○

Від достатку люди не гинуть.

○

Не той бідняк, що ніколи нічого не мав, а той, що мав і втратив.

○

За ціле літо одна ріпа, та й та червива.

○

Що з того, що місто продається за динар, коли й динара того нема.

○

Гарна брехня—жебрацька халамида.

○

У соромливого сліпця порожня торба.

Порожня торба важча, ніж повна.

○

До порожньої хати навіть миші не йдуть.

○

Першому — баран, а останньому — ріг.

○

Лінивому бог не помагає.

○

Хто влітку не працює, взимку голодує.

○

Хто в дорогу збирається, не має часу дрімати.

○

Погана та миша, що одну дірку має.

○

Кого гадюки кусали, той і ящірки боїться.

○

Пораненого легко вразити.

Кому чорт, тому й диявол.

○

Бридкий нерадо в дзеркало заглядає.

○

Очі все бачать, крім себе.

○

Не знає чалма, чого болить голова.

○

Через поганого майстра і ліс плаче.

○

Дзвонити не вмю, а перестати не смю.

○

Пирога пече не той, хто має, а той, хто вміє.

○

Хто хоче — не може, хто може — не хоче.

○

За чаркою легко героєм бути.

Легко вкинути камінь у Дунай, але важко його дістати звідти.

○

Хто одне око має, той у місті сліпців бачить багато.

○

Яке насіння посієш, таке й збіжжя збереш.

○

Що роблять діти? — Що бачать од батька.

○

У скупого батька діти злодії.

○

Людина прагне бути од кожного ліпшою, а від сина — гіршою.

○

Сина ожени, коли хочеш, а дочку заміж віддай, коли можеш.

○

Коли небіж женився, дядька не питав, а коли розженювався, то й дядину згадав.

Гарній дівчині щастя не бракує.

○

Хоча й бридка, зате метка.

○

Я його цілую, а він утирається.

○

Якщо ти жартома женився, то я серйозно заміж виходила.

○

За поганою дівкою скажи добре слово, а за гарною — як хочеш.

○

Гарна жінка, та не моя.

○

Легше чоловікові вберегти повну шапку мух, ніж одну жінку.

○

Ліпше з чоловіком од тину до тину, ніж самій од сина до сина.

○

Скільки білих ворон, стільки й добрих мачух.

**Якби не сироти, то й сонце б не
гріло.**

○

Людина не яблуко, щоб її нюхати.

○

Хто у бій не йде, той і не гине.

○

**Хто хоче, щоб його люди поважали,
хай сам шанується.**

○

**Хто хоче, щоб йому було видно, хай
свічку перед собою носить.**

○

**Важить у битві не зброя світла,
а лицарське серце.**

○

**Хто горобців боїться, хай проса не
сіє.**

○

**Хто диму не нанюхається, біля вогню
не нагріється.**

**Хто всякого слухає, погано робить,
а хто нікого не слухає — ще гірше.**

○

**Хто в танець іде, на свої ноги надіє-
ться.**

○

**Хто з собаками лягає, з блохами
встає.**

○

**Хто селом багато ходить — або соба-
ки його покусають, або на обід на-
трапить.**

○

**Хто дідька з свічкою шукає, той
його знайде.**

○

**Хто багато п'є, сам себе по голові
б'є.**

○

Хто вином вечеряє, водою снідає.

○

**Хто старого не латає, той і нового
не має.**

І ведмідь, коли з груші злазить, то відпочиває.

○

І качка на льоду посковзнется.

○

Хто раз мене обдурить, той негідник, а хто не раз, той путній чоловік.

○

Слави до неба, а придивишся — бовтун.

○

З'їв собака бубон: хоч погана страва, та велика слава.

○

Як пес канарський: хто перший їде, за тим і біжить.

○

Добра слава далеко йде, а погана ще далі.

Життя як місяць: часом повне, а часом щербате.

По біду не варто гінців слати.

Дощу і смерті просити в бога не треба — самі прийдуть.

Що далі, то ближче до смерті.

Людина тікає од напасті, та напасть не тікає од людини.

Одне колесо з болота, а друге в болото.

Справжня мука марно не гине.

Доки серце не заболить, око не заплаче.

**Маєш мене — не знаєш мене: втра-
тиш мене — спізнаєш мене.**

○

Жалій мене живого, а не мертвого.

○

**Доки людина здорова, їй і вода со-
лодка.**

○

Нема гіршої хвороби від голоду.

○

**У кого так і олово плаває, а в кого
й солома тоне.**

○

**Якщо тебе щастя не почекає, то й
на баскому коні його не доженеш.**

○

Дасть біг штани, та не знаю коли.

○

Ліпше одне тримай, ніж сто бери.

○

**Ліпше бобове бадилля, ніж порожні
ясла.**

Ліпше порожня торба, ніж чорт у торбі.

○

Ліпше сьогодні яйце, ніж завтра курка.

○

Ліпше раз заплакати, ніж сто разів зітхнути.

Курка п'є і в небо дивиться, щоб яструб, бува, не схопив.

○

Якщо хорта на лови силоміць тягнуть, він зайців не ловитиме.

○

Хто з чортом гарбузи садить, у того вони на голові розбиваються.

**Відрубай псові хвіст, пес однаково
псом буде.**

○

Вовк міняє шерсть, але не звичку.

○

Вовк шкурою розплачується.

○

**Доки гадюка гадюки не проковтне,
змієм не стане.**

○

І гадюка гарна, але люта.

○

**Мисливець полює, а перепілка хай
начувається.**

○

**Один чорт хреста боїться, а інший—
кня.**

○

Руку мис рука, а лице — обидві.

○

**Хоч трава і покошена, а коріння за-
лишилося.**

І корова хвостом борониться.

○

І решето серце має: стань йому на один край, воно тебе другим — по гомілці.

○

Пусти півня на поріг, він вискочить і на полицю.

○

Вдар батогом по воді — позначки не лишиться.

○

Не з кожного пня можна святого витесати.

○

З одної колоди буває ікона і лопата.

○

Полічи, якщо навіть і на дорозі знайдеш.

○

Зарядженої рушниці боїться один, а незарядженої — двоє.

Не бійся рушниці блискучої, а бійся закіптявілої.

○

Вогню соломою не гасять.

○

Сухій землі і солоня вода годиться.

○

Млиновий камінь краще меле, якщо його часто кують.

○

Якщо раз скло розіб'ється, його вже не складеш.

○

У готовий плов не треба води доливати.

○

З дешевого м'яса юшка за пліт.

○

Дешевий товар гаманець спорожнює.

○

Хто шкодує вухналя, згубить підкову.

Дай псові кістку, щоб не гавкав на тебе.

○

Пес, що мало гавкає, швидше вкусь.

○

Стережися собаки, що мовчки кусає.

○

Коли пси людьми стануть, тоді й ти людиною будеш.

○

Старий мішок важко латати.

○

Яблука, що пізно достигають, довго лежать.

○

Малий горщик швидко закипає.

○

Добрий чабан овечок стриже, а не обдирає.

○

Хто раніше коня осідлає, раніше й поїде.

Хто не годує kota, годує мишей.

○

Зайця по слідах знаходять.

○

З бубном зайця не ловлять.

○

Сокира сама на себе довбню вирубує.

○

Тріски від колоди далеко не падають.

○

Дерева від дороги рубати починають.

○

Хто сам бочку набиває, той ставить чіп, як йому до вподоби.

○

Коваль для того й кліщі має, щоб рук не пекти.

○

Хвали день увечері.

○

Латай діру, доки мала.

Від одного удару дуб не падає.

○

Хоч день короткий, зате рік довгий.

○

Нове сито саме сіє.

○

Розсохуватий кілок у землю не лізе.

○

Біля сухого дерева й сире горить.

○

Куди сокира, хай туди й топориче.

○

Клин вибиває клина, а сокира обох.

○

Вода реве, а млини мелють.

○

У кожній хлібині є м'якушка.

○

Зерно до зерна — і пиріг, камінь до каменя — і поріг.

Утікач вибирає одну дорогу, а погоня — сто.

○

Хоч і негода, а мандрівники подорожують.

○

Коли мене сонце гріє, про місяць не думаю.

○

Перед тим як ущухнути, вітер найдужче віє.

○

Зима як зубами не вкусить, то хвостом ударить.

○

Вогонь і вода — добрі слуги, а господарі кепські.

○

Де село без собак, там і без палиці легко пройти.

○

Порожня торба — погана прикмета.

**Смердюча бочка найкраще вино зі-
псує.**

○

Ми про вовка, а вовк — між вівці.

○

**На вовка поговор, а лисиці м'ясо
їдять.**

○

**Не можна всіх птахів одним каме-
нем побити.**

○

**Не можна і спати, і дині сторожу-
вати.**

○

Ні риба без води, ні звір без лісу.

○

**Сніг падає не для того, щоб згубити
світ, а щоб кожен звір показав,
який у нього слід.**

○

**Як на зливу заходить, то спершу
накрапає.**

Хоч рана й заживе, та близна залишиться.

○

Змореній лисиці і хвіст заважає.

○

У млинні гуслі ні до чого.

○

Коня з ослом не рівняй.

○

Хоч не кумував, то через пліт зазирав.

○

Його до села не пускають, а він питає, де попова хата.

○

«Мені так подобається»,— сказав і шию сам собі скрутив.

○

Бачила баба голку на вежі, а вежі не бачила.

○

Битий завжди селу погрожує, а в село не сміє.

**Боронь боже з рогатим буцатися,
а з лисим за чуби водитися.**

○

**Посадови дурня високо, хай ногами
теліпає.**

○

**Скажи йому: осел летить,— то він
вибіжить подивитися.**

○

**Коли всі кричать: ти п'яний,— лягай,
хоч би й не так.**

○

**Як попові робити нічого, то й козе-
нята хреститиме.**

○

**Коли в похід рушати пора, коня го-
дувати пізно.**

○

**Доки ведмедя до грушок притягли,
пообривали йому вуха; а доки від
грушок відтягли, то й хвоста об-
скубли.**

○

**Хоч мед і солодкий, все ж пальця
гризти не варто.**

**Гарна риба раки, та їх не їсть
усякий.**

○

**Сміявся баняк із пательні, що вона
чорна.**

○

У кропиву, то й грім не б'є.

○

На терновому куці виноград шукати.

○

**Наймися ти в мене, а я — у попа,
бо у попа харч ліпший.**

○

**Кликав його на бенкет, а посадив за
піч.**

○

**«Мабуть, води чи дров забракло»,—
сказав осел, коли його на весілля
покликали.**

○

**Кожен півень на своєму смітнику
господар.**

○

Хто знає, що в торбі зав'язано?

Хто від сторожа встереже?

○

Чужа коза — самий лій.

○

Усяке диво на три дні.

○

**Якщо кум дає поросля, хутчій на-
ставляй мішок.**

○

Гість веселий, а господар сумний.

○

Шукати шерсть у яйці.

○

Рибу вчити плавати.

○

На вовка отару лишити.

○

Зачекай трохи, доки цвях звариться.

○

З коня на осла пересісти.

Пісок у море сипати.

○

Без бритви оббрити.

○

Готовий віз — без коліс.

○

Легко лисого стригти.

○

Теля за теля, хоча й не рябе.

○

Згадала пряля кужіль у неділю.

○

Хоч я чорний, та не циган.

○

**Триста київ по чужому хребті — не
болить жоден.**

○

Сокіл із воронячого гнізда.

○

Приндиться, як щеня в калюжі.

○

І голий, і босий, і ще йому холодно.

На десять ведмедів одна грушка.

○

Чи яйцем по камені, чи каменем по яйці.

○

Бачила жаба, що коней кують, та й собі ногу наставила.

○

Чапля всякого плавати вчила, а сама утопилась.

○

За лисицею гнався, а на вовка на-скочив.

○

Од воші тікав—на ведмедя натрапив.

○

Нарешті й до бабусі старости прийшли.

○

Удовиця вже й на віз сідає, а все каже: не хочу заміж.

Словенські прислів'я та приказки

Нема важчого, як правду замовчати.

○

**Багато краму треба, щоб усім людям
роти позашивати.**

○

**Правду кожен хвалить, та не кожен
боронить.**

○

**Хто правду співає, тому скрипку на
голові розбивають.**

○

**Між правдою і кривдою немає се-
редини.**

**Краще самому кривду терпіти, аніж
комусь її заподіяти.**

○

**Чого сам не любиш, того й іншому
не чини.**

○

**Дарунки люди забувають, добрість
ніколи.**

○

Хто лихим прощас, добрим шкодить.

○

**Хто до дідька з добром, тому він
пеклом віддячить.**

○

Хто дає себе впрягти, мусить і тягти.

○

**Чию вовну пряла, того й хліб куш-
тувала.**

○

Новий пан — новий закон.

○

Хто вище стоїть, нижче впасти мас.

Чужими руками легко й гадюк ловити.

○

Та хіба він знає, той, що мамалигу споживає, а ми таки знаємо, адже м'ясо споживаємо.

○

Злагідливі брати і в п'ятницю м'ясо їдять, а незлагідливі і на великдень ні.

○

Сусідові хата горить, пильнуй своєї.

○

Розумний газда й сусідову хату береже від вогню.

○

Добрий сусіда кращий за десятеро стрийків.

○

Біда друзів випробовус.

Приятеля легше знайти, ніж зберегти.

○

Солом'яна згода дорожча від золотого позивання.

○

Найменша змирщина дорожча за найбільшу свару.

○

Коли двоє позиваються, третій користає.

○

Де двоє б'ються, третій капелюхи підбирає.

○

Хто любить буцатися, рогів позбудеться.

○

Лукавий приятель гірший за ворога.

○

Бійся того собаки, що найближчий.

Служила лисиця вовкові, доки ко-
жа не позбулася.

○

Побіля вовків і лисиці ситі.

○

Вовк у селі — собаці нема спочинку.

○

Пусти вовка кози пасти — м'ясо по-
їсть, а кістки залишить.

○

Як одну вівцю стрижуть, інші також
знають, що на них чекає.

○

Ненавидить, як сороки білу ворону.

○

Лихий чоловік власної тіні боїться.

○

Горщики на полиці й ті сваряться,
а щоб люди ні.

○

Горе тій хаті, до якої люди не хо-
чуть.

Коли хата згорить, пізно її боронити.

○

Не мої лови, не мій і заєць.

○

Сорочка ближча до тіла, аніж гуня.

○

Кожна курка на своїм гнізді дужа.

○

Кожна корова до свого теляти мукає.

○

Кожна лисиця свій хвіст хвалить.

○

Кожен циган свого коня хвалить.

○

Кожен гончар свої горнятка хвалить.

○

За двома господарями кінь не об'їється.

**У двох вівчарів вовкові легше вівцю
вкрасти, як у одного.**

○

**Коваль, коня вздрівши, про підкову
думає.**

○

**Казав віл: добра була б із коня ху-
добина, якби йому пару рогів.**

○

Горе гусці, що лисиці вірить.

○

**Зима біла, мов голубка, та вовчі ікла
має.**

○

**Тоді буде злагода у світі, коли муха
з павуком на осоння грітися ходи-
тимуть.**

○

Малими птахами орли живляться.

○

Багато комарів слона здолають.

**Якщо кожен у себе местиме, скрізь
чисто буде.**

○

Кожен під своїм капелюхом пан.

○

Не всяка путь додому веде.

○

**Хто брата за брата не визнає, муси-
тиме чужинця за господаря визнати.**

○

**Хто за чуже хапається, свого позбу-
деться.**

○

**Хто в чужу барку цвяхи забиває,
в того їх для своєї немає.**

○

**У своєму домі своя й воля; у чужо-
му домі — чужа воля.**

○

Чужа земля — людині погибель.

○

Скільки країв, стільки й звичаїв.

**Звичаї старовини — міцний щит
батьківщини.**

○

**Хто свого цурається, той і чужого
не вартий.**

○

**Хто щосили з дому рветься, той на
чужині в багні опиниться.**

○

**Хто по чужу вовну піде, сам додому
стрижений прийде.**

○

**Заєць і той радо біжить туди, де його
народжено.**

○

**Нерозумний той птах, що свого гніз-
да соромиться.**

○

**Хто материнську мову зневажас,
той і матері не шанує.**

○

У грошей куций хвіст.

Гроші, як гострий ніж, можна на користь і на шкоду обернути.

○

Грошима володіти можна, пильнуй лиш, аби гроші тобою не володіли.

○

Гроші і залізні двері провалять.

○

Якби коза гроші мала, і її б панією величали.

○

Без грошей до соляра — без солі до дому.

○

Дорогий хліб, коли грошей немає.

○

Якби діти гроші мали, крамарі були б багаті.

○

Чого немає, того й військо не забере.

○

Хто не збирається платити, той і не торгується.

Як позичає, золоті вуста має; як повертає, пику одвертає.

○

Хто більше має, тому більше бракує.

○

Багато хто має багато, а доволі — ніхто.

○

Як немає солодкого яблука, буде й кисле до смаку.

○

Голод — погано, а спрага — гірше.

○

Багатий помирає, а бідного бог забирає.

○

Нічого немає, крім дороги, по якій ходить, та й вона не його.

○

Злиднів та кашлю не приховаєш.

**У кохання четверо очей, а воно
сліпе.**

**Котра всім трьом писанки дарує, та
й кохання в три нитки снує.**

**Кому дівчина всміхається, того не
дуже любить.**

**Чоловік без жінки, що світлиця без
стілки.**

**Краще з молодим папороть жати,
аніж зі старим червінці рахувати.**

**Солом'яний кінь (той, що солону
їсть) та водяний мужчина (той, що
воду п'є) ані гич не варті.**

**Дочка з хати — зятя більше не по-
бачиш.**

Три мачухи були добрі: одна у млині від спраги померла, другу на святого Павла мухи з'їли, третя на печі замерзла.

○

Дві баби й сорока — то вже ярмарок.

○

Дві жінки на кухні — гірше судного дня.

○

Чоловікові що не скажи — в одне вухо влітає, в друге вилітає; а жінці — в обидва вуха влітає, а з рота вилітає.

○

Тільки дурень просить жінку мовчати, про що вони балакали.

○

Кому надто добре ведеться, нехай оженився.

○

Куди дідько сам не зважиться, туди бабу виправить.

Мала дитина наступає батькам на пальці, велика — на серце.

○

Молоде деревце можна вирівняти, старе — зламається.

○

Молодість — дурість, через річку скаче, коли міст є.

○

Молоді горобці ніколи старих не питають.

○

Ще в Колпі води попотече, доки з нього щось буде.

○

Як ти шануєш своїх батьків, так і тебе шануватимуть діти твої.

○

Ти батька до порога, син тебе через поріг.

○

Який батько, такий і син.

**До чого Йванко звикне, від того
Йван не відучиться.**

○

Як мати пряде, так і дочка тче.

○

Яка сівба, такі й жнива.

○

**Як косу намантачено, так вона і ко-
сить.**

○

Яке прядиво, таке й полотно.

○

Куди голова, туди й хвіст.

○

Яка птаха, така й пісня.

○

**Як старі співають, так і молоді цві-
рінькають.**

○

**Орел орлів родить, сова сову пло-
дить.**

Важко водити того, хто сам ходити не хоче.

Краще померти зі славою, ніж у ганьбі жити.

Старість питає: що ти робив замолodu?

Роби добро, поки дужий, після смерті часу не буде.

Людина снує світом, немов бджола цвітом.

Звичка — як залізна сорочка.

Людина твердіша від каменя і крихкіша від яйця.

Спомин для людини найвірніший приятель.

Краще бути нещасливому, аніж нерозумному.

○

Краще мати фунт розуму, аніж центнер сили.

○

Розумний біля вогню нагріється, дурний — обпечеться.

○

Не той мудрий, хто багато знає, а той, хто знає те, що йому треба.

○

Мудрій голові й одного ока досить.

○

Мудрий носить язик у серці, нерозумний — серце на язиці.

○

Мудрість дорожча від золота й срібла.

○

Моя голова — моя рада.

Хто багато думає, мало говорить.

○

Хто багато знає, мало в що вірить.

○

Жодний ще вченим з неба не впав.

○

По бороді не можна про розум дізнатися.

**Доброго ранку, горілонько, прощай,
розуме.**

○

Око — вікно у серце.

○

Сліпому окуляри не допоможуть.

○

Очі все бачать, опріч себе самих.

Розумний дивиться на сонце, дурний на годинника.

○

Дурний може кинути у воду камінь, що його й десятеро мудрих не дістануть.

○

Дурний стільки назапитує, що й семеро мудрих відказати не зможуть.

○

Доки дурний мовчить, можна подумати, що мудрішого за нього немає.

○

Краще з розумним заплакати, аніж з дурним заспівати.

○

Скнарість — дочка дурості, ощадливість — дочка мудрості.

○

Дурний, як кішка, що біля води слиною вмивається.

○

Хто назад дивиться, вперед упаде.

**Хто засвітла ходить, той не пере-
чепиться.**

○

**Краще світити перед себе, аніж на-
зад себе.**

○

**Хто хоче багато знати, не повинен
багато спати.**

○

**Хто печалі не зажив, той і весело-
щам ціни не знає.**

○

**Щаслива та людина, яка не жадає
того, чого мати не може.**

○

Павук шука отрути, а бджоли—меду.

○

**Хто добре плаває, мусить про бурю
пам'ятати.**

○

**Хто рано встає, може зайця впи-
їмати.**

Коротка вечерея — довге життя.

○

Хто в затінку горіха лежить, той горіха не матиме.

○

Від праці не будеш гладкий, від лежання не будеш ситий.

○

Щойно кури на город, ледар за роботу хапається.

○

Ходить довкола праці, немов кішка довкола гарячої каші.

○

Ледар сам у себе час краде.

○

Хто час цінує, того і час цінує.

○

Лежить, наче пан, встає, мов жебрак.

○

Не вхопив за голову, за хвоста не впіймаєш.

Музика капусту хвалить, а м'ясо їсть.

○

П'яниччин кінь корчму гаразд знає.

○

Такий лихий, що його й сам дідько боїться.

○

Стережися лихої години! Як сяде тобі на гуню, не прохай устати, а відріж полу та тікай.

○

Такий лютий, що ним би гадюк труїти.

○

Хто брехати не стидається, тому й красти не сором.

○

В інших бачить, як пліт сплетено, а свого зовсім не помічає.

○

Незадоволений, що йому курка по два яйця на день не несе.

Кого гадюка вжалила, той і скрученої мотузки боїться.

○

Страх усередині порожній, а по краях нічого не має.

○

Равлик роги показує, коли його ніхто не бачить.

○

Сам найкраще знаєш, де тобі черевик муляє.

○

Хто шуму боїться, хай по листю не ходить.

○

Хто в п'ятницю сміється, той у неділю плаче.

○

Хто з вовком дружить, мусить з ним і вити.

○

Хто любить вогонь, мусить і дим терпіти.

Хто має пір'я, того й скубують.

○

Хто любить граблі, має й вила любити.

○

Хто за мухою піде, того вона догною конче приведе.

○

Якби коза хвіст мала, мухи б її не кусали.

○

Якби засць назад не оглядався, собака його не схопив би.

○

Якщо небо впаде, то й засць не втече.

○

Свиня жолуді підбирає, а не знає, звідки вони падають.

○

З виду сокіл, а на голос крук.

Який чоловік, таке й слово.

○

По добре слово не треба в путь збиратися.

○

Добре слово дорожче за коштовний дарунок.

○

Що з серця виходить, до серця й доходить.

○

Хто лежачи молиться, того й бог слухає куняючи.

○

Буває, слово розум випереджає.

○

Мовчати — то не штука, а проте важко.

○

Таке бовкнув, що ні хвоста, ні голови не має.

Від жартів голова не болить.

○

Які музи́ки, такий і танок.

○

**Немає такої довгої пісні, щоб її до-
співати не можна було.**

○

**Кожен «Отче наш» при кінці «амінь»
має.**

○

Багато слів — користі мало.

○

Добре слово добре місце знайде.

○

**Добрий голос далеко чути, а лихий
утричі далі.**

○

**У кого зубів немає, той і язика за
зубами тримати не може.**

○

**Десять разів перекинь слово на язи-
ці, перш ніж вимовити.**

**Поміркуй, перш ніж мовити; словом
теж людину вбити можна.**

○

Немає приказки без правди.

○

**Хочеш зерня мати, мусиш шкаралупу
розлупити.**

○

**Хто малого не цінує, великого не
вартий.**

○

**Хто сам на пічці не лежав, той і інших
на печі не шукатиме.**

○

**Хто далі ночов не мандрував, тому
кожна калюжа морем здається.**

○

**Хто лише вдома кублиться, мало чого
навчиться.**

○

**Якщо сліпий сліпого водить, обоє в
ямі будуть.**

**Хто віттаря не бачив, той і пічці
вклоняється.**

○

Був і в ситі, був і в решеті.

○

**Веселоці й журба в одній постелі
сплять.**

○

Веселе серце — півздоров'я.

○

**Хвороба до людини — возом, а з лю-
дини — по ниточці.**

○

Вода все відмиє, лиш ганьби — ні.

○

**На чисте обличчя води небагато
треба.**

○

**Великому птахові велике гніздо по-
трібне.**

○

Муха орла не хвалить.

Той, хто ловить, біжить щосили; той,
хто тікає, біжить над силу.

○

Хто чужу курку з'їсть, свою за лапу
прив'язати мусить.

○

Хто з дому вийшов, має одну думку
в голові; хто вдома сидить, має їх
сто.

○

Тому, хто продає, і одного ока до-
сить, а тому, хто купує, два треба
мати.

○

Летіти над головою птахові ніхто за-
казати не може, а мостити на голо-
ві кубло — може.

○

Доглядай коня, як друга, поганяй
його, як чорта.

○

Ловлячи коня, вівсом його прина-
джують, упіймавши, кийком приго-
щають.

У корчмі та в млині не женися.

○

**З корчми виходь, перше ніж світло
запалять.**

○

Бійся того, хто на клятву скорий.

○

**Міркуючи, будь схожим на равлика,
роблячи — на птаха.**

○

На трухлявім мості не козирися.

○

**Море підхвалюй, але берега три-
майся.**

○

**Не продавай шкури, доки ведмідь
у лігві.**

○

На ведмедя не йдуть із шилом.

○

Де багато мірошників, мало борошна.

Один рот на всі банкети не встигне.

○

Чим ріжеш, тим і врідешся.

○

Що не горить, того й не гасять.

○

Як не пече, то й не дмухай.

○

Що засипав, те й змолоти мушиш.

○

**Пізно вставши, не надійся рано по-
поїсти.**

○

**Не бійся того, хто говорить, бійся
того, хто мовчить.**

○

**Непроханому гостеві за дверима лав-
ка стоїть.**

○

**Не пишайся у щасті, не принижуйся
в нещасті.**

До похилої стіни не притуляйся.

○

Краще ослина голова, аніж кінський хвіст.

○

Краще вже для хати, як віл загине, аніж миша з голоду помре.

○

Краще нині п'ять, аніж завтра шість.

○

Краще віддати вовну, аніж цілу вівцю.

○

Краще двічі перепитати, ніж один раз недочути.

○

Краще бути там, де добра вода, ніж там, де добрий хліб.

○

Краще суха скоринка, аніж порожній горщик.

Краще живу мишу мати, як мертвого лева.

○

Одне «сьогодні» краще, ніж два «завтра».

○

Краще мати суху парасолю, аніж мокрий одяг.

○

Краще при здоров'ю бідувати, аніж при багатстві хорувати.

○

Краще мати трохи свого, аніж багато чужого.

○

Матиме й моя коза молоко.

○

Колись і на нашій вулиці буде ярмарок.

○

Недобре, що ведмідь корову з'їв, але не гаразд і те, що корова в гори пішла.

Погану сокиру з колоди не вкрадуть.

○

Погано, якщо мисливського пса на лови треба нести.

○

Добра й лівиця, як одбере правицю.

○

Добрий крам сам купця знайде.

○

Добре, як чоловік вино носить, кепсько, коли вино чоловіка носить.

○

Лови день за голову, не за хвоста.

○

Як постелеш, так і спатимеш.

○

З чого користі нема полонині, з того не буде й долині.

○

Де правиці неспромога, не вдасться й лівиці.

Збережене яйце дорожче від з'їденого вола.

○

Сокола пір'я, а не м'ясо в повітрі тримає.

○

Що менша жаба, то більше галасу.

○

Хто менше спить, довше живе.

○

Що вище гримить, то менше дощить.

○

Що гірші двері, то голосніше риплять.

○

Багато галасу — мало вовни.

○

Яка корова багато мукає, мало молока дає.

○

На гарячу кашу дмухати треба.

Идучи на вовка, не забудь собаку гукнути.

○

Якщо над кущем сороки дуже скрегочуть, щось у тім кущі мусить бути.

○

Голодна ворона на страшило не зважає.

○

Летить, немов шершні за ним жечуться.

○

Летить, мов пастух за козами.

○

Летить, як змії.

○

Приховує, мов гадюка ноги.

○

Суне, мов імла без вітру.

○

Допався, мов оса до меду.

Пнеться, мов циган у пекло.

○

Мокрий, як калюжа.

○

Набрався, немов жебрак морозу.

○

Хизується, мов півень на гноїську.

○

Набрид, мов цибуля без хліба.

○

Бридкий, немов муха в каші.

○

Так швидко, як пес мух ковтає.

○

Срібне сідло — то ще не добрий кінь.

○

**Котрий кінь сам радо біжить, того
й підганяти не треба.**

○

По рівній дорозі легко їхати.

**Біля сухого пенька вогонь легко роз-
кладати.**

○

Де немає куща, там і затінку немає.

○

Не буває верховини без долини.

○

**Не такий довгий день, щоб не було
вечора.**

○

**Довго рубати, то і найдебеліший дуб
упаде.**

○

Тиха вода береги підмиває.

○

Нове решето теж на цвяхові висить.

○

Порожній мішок сторчма не стоїть.

○

**Тверді жорна доброго борошна не
змелють.**

Без рощини хліб не сходитьь.

○

Битливій корові бог роги не дає.

○

Сита муха довго не живе.

○

Голодна кішка миші ловить.

○

Голодний вовк і комарів жере.

○

Сита кішка — мисливиця, голодна — злодійка.

○

Дарма що кішка спить, горня треба накрити.

○

Коса косить і молоді квіти.

○

Доки дерево цвіте, доти й родить.

○

Доки ведмідь бодай гнилички має, голод його не лякає.

**Як вода каламутна, то й лампа не
поможе.**

○

Здалеку не впізнаєш, чи піч гаряча.

○

Молодик не світить цілу ніч.

○

**У вас дрова рубають, до нас тріски
летять.**

○

**Собак при хаті тримають, бо вони
гавкають.**

○

**Пусти муху на долоню, вона тобі й
у бороду залетить.**

○

У рушниці нема приятелів.

○

**Заради одної мухи павук не пряде
павутиння.**

○

На весь світ хліба не навчиняєш.

Твердіший горіх дрібніше зерно має.

○

З малого куца, буває, великий птах злітає.

○

Муравлик теж по-своєму дужий.

○

Лічену вівцю вовк теж украсти може.

○

Старі кози теж люблять сіль лизати.

○

Восени за кожним кущем дощ (сидить).

○

Де мед, там і мухи.

○

У млині й від дітей про все дізнатися можна.

○

Вода тече, млини мелють.

Доки липа цвіте, бджіл їй не бракує.

○

Коли груша достигла, вітру їй не треба.

○

**Якщо зночі сніг пада, вранці зайчє-
нята матір кличуть.**

○

З-під сухої стріхи не капле.

○

**Суша в кмета скибку хліба одбирає,
а мокреча — дві.**

○

Уночі всі корови чорні.

○

Ніч має вуха, а день — очі.

○

Загреб не за один день збудовано.

○

**Свіжий хліб сам бог ламав, а не рі-
зав.**

Аби хліб, а зуби будуть.

○

Старий, як липа.

○

Муравлик і той борониться.

○

Муха й та хліба шукає.

○

Пальці на руці й ті не однакові.

○

І лев з гривною не народжується.

○

І спійманий лев — ще лев.

○

Де коні грають, там осли падають.

○

З осла не буде коня.

○

Лев мух не ловить.

○

Що вовк забрав, того вже не буде.

Як ліс горить, гадюки тікають.

○

Біля порожніх ясел і найкраща корова мукає.

○

Бити ніхто б не відмовився, якби хтось битого тримав.

○

Газда не пряде, але й без сорочки не ходить; а газдиня дарма що пряде, у двох сорочках теж не ходить.

⊙

Годі вовкові до лісу дорогу показувати.

○

Годі на горобину по смокви дряпатися.

○

Воду в Саву носити.

○

Немелене зерно з млина додому носити.

**Бачила баба муху на дзвіниці,
а дзвіниці не бачила.**

○

У Римі був, а папи не бачив.

○

**Він на тім ділі знається, як жаба на
ліщині.**

○

Він тебе боїться, як жаба дощу.

○

Віддасть, як горобець просо.

○

Поможе, як сліпому свічка.

○

**Станеться, коли неділя на п'ятницю
прийдеться.**

○

Послав кішку по сало.

○

Від осла вовни (захотів).

Дивиться, мов олень на папороть.

○

Боюсь його, як торішнього снігу.

○

**Почимчикував, немов ще сьогодні
до Рима прийти сподівається.**

Йде, немов коза по кладці.

○

**Пішов до Любляни спитати, котра
година.**

○

Ловив рак зайця.

○

З того молока не буде сиру.

○

Порядкує, мов пес у коноплях.

**Хвалиться, що локшиною ласував, а
в самого на бороді ріпа присохла.**

○

**Цей би й комарів кував, аби йому
тільки хто підкови готував.**

○

Осел воду носив, а від спраги здох.

○

**Такий безталанний, що, й на спину
впавши, носа розіб'є.**

○

Пішла б баба в Рим, аби мала з чим.

○

**Та вона й на судний день кожухи
пратиме.**

○

**Чоботарева жінка й ковалева кобила
завжди босі.**

○

Дай помер, а Недай його поховав.

○

Добрий мед, тільки пальці не з'їж.

Має рота, немов люблянські ворота.

○

Тримається, як п'яниця плота.

○

Казала сова на синицю, що та голова.

○

Сварив казан горщика, а вони обидва чорні.

○

Учила гуска лебедя співати.

○

Боявся лев, що його блоха вкусить.

○

Такий п'яний, що жабам викає (що їй до жаби «Ви» каже).

○

У дідька празників не буває.

○

Запалив хату, аби його блохи не кусали.

Македонські прислів'я та приказки

**Якою мірою міряєш, такою й тобі
відміряють.**

○

**Коли дасш чесною мірою, то всяк
тобі вірить.**

○

**Добрий чоловік людям добро чинить
і нікому не хвалиться.**

○

**Не тікай від добра, бо трапиш на
лихо.**

Шукай добро: воно дорожче від золота.

○

Кому печено, а кому тільки речено.

○

Кому яйце, а кому скаралуща.

○

Для буйвола солома, для кішки риба.

○

Панська хвороба — наймитське здоров'я.

○

Багаті чалми носять, а злидарі й шапки не мають.

○

Кому добре ведеться, тому й півень яйця несе.

○

Скупий дає одну маслинку, аби взяти потім бурдюк масла.

○

Збирає гроші, як пєс блохи.

**За гроші все можеш купити, тільки
батька й матері не купиш.**

○

**Бог знає, чия олива горить у твоїй
лампадці.**

○

Злодій злодія не соромиться.

○

**Злодій і вночі добре бачить, зате
боїться всякої тіні.**

○

Вовки туман люблять.

○

Чорт і кози не має, а бринзою торгує.

○

**Ліпше чесна убогість, аніж безчесне
багатство.**

○

**Коли б убогий мав щастя, то не був
би убогим.**

○

**Запрошували осла на весілля, та ка-
зали й вівса прихопити.**

Якщо ти бідний, то будь хоч веселий.

○

Наймитські гроші — ковальські жарини.

○

Клопоти їдять людину, мов іржа залізо.

○

Людина вмирає з голоду, а її питають, чим вона обідала.

○

Людина мусить їсти, щоб жити, а не жити, щоб їсти.

○

Плюнеш угору — собі на голову, плюнеш униз — собі на ноги.

○

Стіни головою не зрушиш.

○

Мурашці з ведмедем змагатися не під силу.

**Засць тремтить, бо орел над головою
літає.**

○

Чекай, коню, зеленої паші.

○

Постися, якщо не маєш чого їсти.

○

Чого нема, того й цар не візьме.

○

**З одного вола двох шкур не зди-
рають.**

○

**Коли стрижуть вівцю, то шкуру їй
лишають.**

○

Як танцюєш, так тобі й гратимуть.

○

Як підеш, так і дійдеш.

○

Як посолиш, так і їстимеш.

Станеш медом, то й мухи тебе рознесуть.

○

Станеш вівцею — всяк тебе стригтиме.

○

Хто став вівцею, нехай боїться вовка.

○

Коли випасають траву, коріння лишається.

○

Прихований жар довше тліє.

○

Коли півні часто піють, скоро розвидніє.

○

Гайвороння грає — зиму віщує.

○

Сильна вода швидко тече.

○

Бистра вода й кам'яний міст руйнує.

**На розбурхану річку вуздечки не на-
кинеш.**

○

Вода сама собі знаходить дорогу.

○

**Доки вітер не подме, листя не ско-
лихнеться.**

○

І віл тікає від ярма.

○

**З чужого коня посеред дороги муси-
тимеш злізти.**

○

**На чієму возі їдеш, того й пісню
співаєш.**

○

Чужий хліб зуби кришить.

○

**Краще житній хліб їстиму, а на чу-
жину не піду.**

Багато хто їздить до чужих країв на зарібки, та мало хто повертається з повною кишенею.

○

У чужу миску солі не сип.

○

У чужій попарі не бовтайся.

○

Не шив, то й не берися пороти.

○

Не вдавай з себе півня на чужому смітнику.

○

Всякий собака перед своїм порогом гавка.

○

Боже борони вас від хрещеного диявола.

○

Непроханий гість мов недозрілий виноград.

**У чужі ворота стукаєш—постукають
і до тебе.**

○

Справжній лицар вдома не вмирає.

○

**Гарну дівку із свого села не видають
заміж.**

○

**До порожньої комори миші не вча-
щають.**

○

Занедбаний колодязь смердить.

○

Де гидота, туди мухи злітаються.

○

У малому селі собак багато.

○

**Як у селі весело, то й моя прядка
пряде.**

○

**Стіну без маленьких камінців не
зводять.**

З одного каменя хати не збудуєш.

○

Однієї хмари на все поле не стане.

○

Крапля по краплі творить річку.

○

Камінь за каменем — і дім росте.

○

Купи собі спершу сусіда, а потім хату.

○

Коли в сусіда горить хата, біжи мерщій гасити свою.

○

Коли сам падаєш, не збивай з ніг товариша.

○

Вірний товариш миліший за брата.

○

Справжнього друга за гроші не купиш.

**Матимеш щирого друга, то матимеш
ще одну голову.**

○

**Шануй друзів добрих і чесних, щоб
були з тобою в лиху годину.**

○

**Гости друзів добрих і чесних, якщо
навіть ви всі бідаки.**

○

Двоє в одній сорочці.

○

**Одна рука навіть у морі не годна
сама себе помити.**

○

**Для двох волів і ведмідь не страш-
ний.**

○

**Маєш добрих друзів, то вмій добре
лічити.**

○

**Дружба за дружбу, а бринза — то
вже за грошики.**

Коли ти дивишся на мене двома очима, то я на тебе — чотирма, а якщо ти на мене одним, то я на тебе — жодним.

○

Краще мати розумного ворога, ніж дурного приятеля.

○

Як лихий чоловік тобі доброго дня побажає, то тебе гадюка перестріне.

○

Будь чортові другом, якщо хочеш, щоб тебе в колодязь турнули.

○

Наступиш змії на хвіст — вона зів'ється і вжалить тебе.

○

Кричи на вовка до того, як він опиниться серед отари.

○

За чортом гнався, та здибав аж двох.

○

Жени чорта, та не шукай його сліду.

Два півні на одному смітнику не п'ють.

○

Вогню і пороху в одному місці не тримають.

○

Коли коні б'ються, осли краще сіно їдять.

☉

Всяка билінка якось та пахне.

○

Всяка коза має бороду.

○

Тінь кружляє довкола дерева.

○

Не хвалися, який ти є, а скажи, яким будеш.

○

Не хвалися, яким ти був, скажи, який ти є нині.

Не дивись на лице, заглянь у душу.

○

Люди дивляться не на те, в чім ходиш, а на те, як ся поводиш.

○

Іди людським шляхом, аби всяк тобі заздри.

○

Честь рідкісна, тому й дорога.

○

Чистого золота іржа не бере.

○

Золота іржа не їсть і миші не гризуть.

○

Тим орел далеко бачить, що високо літає.

○

Велика риба і великої води потребує.

○

Доброго коня й під поганим вершиком знати.

Не один філософ худобу пасе.

○

Бджола маленька, а мед носить.

○

Дрібна роса глибше в землю входить.

○

Лихий чоловік де ступить — трава
не ростиме.

○

Лице біле, а серце чорне.

○

Чистий, як голуб, хитрий, мов диявол.

○

Бійся тихої води.

○

Хто багато хреститься, того стере-
жися.

○

Червиве яблуко рум'яніше, ніж ціле.

○

Гарна квітка, та не пахне.

Такий солодкий, що ледь мухи не з'їли.

○

Бджола на язиці мед носить, а на гузнечку отруту.

○

З сороки голуба не буде.

○

Кішка на спині не падає.

○

Вовк на ярмарок не ходить.

○

Людське око ненаситне.

○

У сусіда курка по два яйця несе.

○

Побачив верблюд вуха — зажадав рогів.

○

Пішов верблюд шукати роги, та й вух позбувся.

Побачила свиня рогожку та зажадала ще й постелі.

○

Чи сита свиня, чи голодна, а все одно хрокає.

○

Лисиця, навіть потрапивши в пастку, на курей поглядає.

○

Кинь його в море—і він вийде з нього з отарою овець.

○

Хоч би яка була хитра лисиця, а й вона в кушніровій лавці повисне.

○

На дні моря опиниться — і звідти сухим вийде.

○

Якщо до тебе не йдуть турботи, то йди сам до них.

○

Чекав ледачий, що з неба впаде його-

му халвичка, та й лишився з роззявленим ротом.

○

Ледачого й воші з'їдять.

○

Ледачого коли б не спитав, скаже певно, котра година.

○

Мокрі штани їдять рибку, а сухим навіть перець ласощі.

○

Зареклася в п'ятницю не робити, а в суботу не красти.

○

Дні до торби не сховаєш, щоб зберегти їх для роботи.

○

Де мотика не копне, виноград не вродить.

○

Дивися за ділом, а не за тим, як тече річка.

Коли город копали, баба косу чесала.

○

**Зачерпнув ковшем води з моря та
й вважає, що все знає.**

○

**Не дивися на шапку, дивися під
шапку.**

○

**Розум у голові тримають, а не в
шапці.**

○

Шапка гарна, та голова порожня.

○

У дурня розуму не купуй.

○

**Розуму по коліна, тями до щиколо-
ток.**

○

Хоча й у коморі, та ще не в діжі.

○

Всяке горня потребує покришкп.

**Якщо в тебе кволий розум, то му-
сиш мати хоч міцну спину.**

○

**Тяжко жити людині, в якої розум
легкий.**

○

**У нього хата горить, а він пісень
співає.**

○

Він і на сковороді танцюватиме хоро.

○

За гроші розуму не купиш.

○

**Сукню можна доточити, розуму ж
ніколи.**

○

**Борода пишна та біла, а голова зов-
сім зелена.**

○

**Нащо та борода, коли йому голови
бракує.**

**Метушиться, мов попада перед
попом.**

○

Глухий двічі перепитує.

○

**Буйвола в город не пускають, бо все
витолочить.**

○

Не будь упертим, як осел на мосту.

○

**Кого вжалила змія, той і ящірки
боїться.**

○

Обшпарений півень і від дощу тікає.

○

Жаби навіть зайців бояться.

○

Живе, наче той заєць у будяках.

○

Хоробрий пес вовка не боїться.

**Від страху людина може втекти,
а від сорому — ніколи.**

**Пташок упізнають по співу, а людей
по словах.**

Слова до торби не сховаєш.

Де слово, там і душа.

**Багато слів є посріблених, а мало
позолочених.**

**Навіть розумне слово не мов перед
усяким.**

**Хто багато говорить, той багато знає
або ж багато бреше.**

Меле язиком, наче порожній млин.

Анета пряде, а Павле меле.

○

Де слово не помагає, там і кийок не поможе.

○

Хто вміє питати, той голодним не зостанеться.

○

Солодке слово й залізну браму відчинить.

○

Солодшого й гіркішого за людський язик нема нічого в світі.

○

Гострий ніж однакового ріже і добре, й лихе.

○

Тяжка рана загоїться, а гірке слово не забудеться.

○

Язык без кісток, але й кості трощить.

**Вода все може змити, тільки проти
лихого язика безсила.**

○

Піп збреше раз, а мирянин двічі.

○

**Де обіцяють багато груш, туди йди
з малим кошиком.**

Хвалені ягідки — порожні кошики.

○

Срібна ложка, пшоняна юшка.

○

Воли у возі мовчать, зате віз ринить.

○

**Виноград потребує не молитви, а
мотики.**

Осел від докору не здохне.

○

Жаби на сухе не квакають.

○

Не тобі співав півень.

○

Півень співає на смітнику, щоб звеселяти курей.

○

Тихо співає, та далеко чути.

○

Пісня не має власника.

○

Маленькі казки багато розуму додають.

○

Книга не має дна.

○

Хто вмiє читати, той бiльше бачить.

○

У науки чотири ока.

**Білило та мастило — парубоцьке слі-
пило.**

Краси не їдять, на неї дивляться.

**Одружишся — добре вдієш, та поду-
май, чи жінку прогонуєш.**

Дві руки для однієї голови живуть.

**Вода мов та жінка: куди поведеш,
туди й піде.**

**Боронь вас боже від вогню, води та
лихої жінки.**

**Добре мати розумну й гарну жінку,
та тільки бог два добра до одного
місця не кладе.**

Два добра на одній подушці не лежать.

○

Матимеш жінку вірну й роботящу, буде в тебе повна хата достатку.

○

Пещена жінка не сидить за прядкою.

○

Якщо маєш гарну жінку, не пускай її саму на весілля.

○

Коли маєш молоду жінку, не барися в дорозі.

○

Чоловік каже: «Дай, боже, роботи», а жінка: «Дай, чоловіче, грошей».

○

Чоловік возом привозить, а жінка голкою повиносить, та ще й нарікає на нього.

Кажуть, жінка за три дні раніше від чорта вродилася.

○

Чорт усе знає, не знає тільки, чим жінки ножі гострять.

○

Побивши жінку, честі собі не збудеш.

○

Коли кішки немає вдома, миші танцюють хоро.

○

Де півень не співає, там і курка не сокорить.

○

Хто двох жінок водить, той без штанів ходить.

○

Одна квочка в двох гніздах курчат не висиджує.

○

Два кавуни під одною пахвою не понесеш.

Одна соха не може підпирати дві хати.

○

Мати своїй дитині лиха не зичить.

○

Усі пальці однаково болять.

○

Тепло, як у маминій пазусі.

○

Якщо даєш дитині все, то їй заманеться місяця з неба.

○

Поки дитя не напáдається, не навчиться й ходити.

○

Пещена дитина мов циганське теля.

○

Дітям — іграшки, чоловікам — роботу.

○

Доглянутим дітям всяк бути за татка охочий.

При двох батьках дитина без шапки ходить.

○

Коли народиться дівчинка, то й стріхи плачуть.

○

Внуча миліше за рідну дитину.

○

Збирай у молодості, аби мати на старість.

○

Коли молоді веселяться, старі зlostяться.

○

Із старого дерева обруча не зігнеш.

○

У торішньому вогнищі не шукай жару.

○

Старий смітник довше тліє.

Подуй та плюнь у пазуху, аби не
мати п'яниці в хаті.

○

Від п'яного й дурень тікає.

○

Хто винце попива, той собі голову
розбива.

○

Благословенне вино, та проклята
пятика.

○

Вино спокійне в бочці, та буйне в
людині.

○

Вино при собі носи, але пий усе-таки
воду.

○

П'яної душі бог не слухає.

○

Навчився до корчми вчащати, як пес
на бойню.

Не годен зробити як хочеш, зроби як можеш.

Мала робота — велика страмота.

Улітку й мурашки працюють.

І курка гребеться на смітнику, аби знайти якесь зерно.

Добре їж, проте і працею не лінуючись.

Краще, щоб тобі заздрили, аніж мають жаліти тебе.

Краще давати, аніж просити.

Порвав одежинку — мерщій заший, поки немає діря в іншому місці.

**Не посієш зерна, то хліб не зійде;
тільки бур'ян росте несіяний.**

○

**Нічого не посієш, то не матимеш
чого й жати.**

○

**Коли осінь багата, то й зима рогата.
З козою на оранку не збирайся.**

○

Самим хеканням дров не нарубаєш.

○

Хто не почне, той не скінчить.

○

**Замовив собі хоро, то муєш танцю-
вати.**

○

Добре все знати, та не все робити.

○

Усяке діло має свого майстра.

**Хто має бороду, той собі й гребінця
купить.**

○

**Гончар де хоче, там і ліпить ручку
до глека.**

○

Верблюд гайтана (шнура) не сукає.

○

З трьох буків два веретена.

○

Закинула і прядку, і веретено.

○

Ремесла без інструменту не буває.

○

Маючи щипці, руки не обпечеш.

○

**Дерев'яними щипцями вогню не но-
сять.**

○

Голкою колодязя не викопаєш.

Муху легко зв'язати павутиною, для буйвола ж треба доброї мотузки.

○

Не з кожного дерева змайструєш сопілку.

○

Із свині хутра не добудеш.

○

З воші шкури не здирають.

○

В бою куль не позичають.

○

У морі риба не продається.

○

Кішка з дзвіночком на мишей не полює.

○

Голодний ведмідь хоро не танцює.

○

Прив'язаний хорт зайця не зловить.

У сліпого не шукай зору.

○

У рваний мішок зерна не сиплють.

○

По гнилій дощці не ходять.

○

**На двох верстаках однієї стрічки
полотна не тчуть.**

○

**На дві голови однієї шапки не вдя-
гають.**

○

На згасле вогнище води не ллють.

○

На ослі в бій не вирушають.

○

Хто багато хоче, той дістає мало.

○

**Краще сьогодні хліб з водою, ніж
завтра хліб з медом.**

Не годен ухопитися за гриву, хапайся хоч за хвоста.

○

Нема курки — бери сороку.

○

Прив'яжи свого півня до кілочка, а тоді вже йди в гості.

○

Не поспішай до танцю, доки музики не заграли.

○

Не купуй, чого не треба, бо продаси й те, що треба.

○

Хто сидить на двох стільцях, той легко падає.

○

З одного джерела не набереш водночас солоної й солодкої води.

○

Побачене ліпше, аніж почуте.

Питай не старого, а бувалого.

○

Не був у темряві, то й світлові ціни не знатимеш.

○

Хто скуштував меду, той знає, який він солодкий.

○

Від першого кусня смачнішого не буває.

○

Новий колодязь копай, але ж і в старий не плюй.

○

Поки не дістався до річки, не скидай штанів.

○

Перше зміряй йому голову, а тоді вже шапку ший.

○

Через одну блоху не варто палити всю ковдру.

Лисій голові бритва не потрібна.

○

Гарний крам сам продається.

○

Червиве яблуко само падає з гілки.

○

Мішок з-під борошна скільки не витрушуй, буде порохитися.

○

Притаєну рану важче лікувати.

○

Не бався пістолем, бо може вистрелити.

○

Легко людину розгнівити, важко заспокоїти.

○

Часто гніватимешся, швидше зістарієшся.

○

Києм честі не зміцниш.

Із іскри — полум'я, з вогню — попіл.

З маленької нірки велика миша вилазить.

Ліс не сокири боїться, а топорища.

Чужим ногам і після тисячі кроків не тяжко.

Гончар у старому горщику їсти варить.

І чорна курка несе білі яйця.

Коли на дворі дощ, курям води не треба.

Нащо їсти горобця, коли є смажене порося?

Дармова кислятина солодша від меду.

○

Ліки є і на копійку, та не всяк їх знає.

○

М'ясо об'їдають, а кістки лишають.

○

Весілля без молодії не буває.

○

Чого не бачив уві сні, побачиш на ярмарку.

○

Високе небо не має краю, глибоке море не має броду.

○

Шукали його на небі, а він ось на землі.

○

І волосинка не впаде на нього, якщо у вічі не трапить перець.

**Кажеш йому: я не жонатий, а він:
скільки дітей маєш.**

○

**Висмикни чопа з бочки та й поба-
чиш, що там у ній.**

○

Давай руками, шукай ногами.

○

Продамо овець, поразганяємо собак.

○

Продай коня та купи йому вуздечку.

○

Річка пісок несе, щоб море засипати.

○

Вирушило море до річки топитися.

○

Воза в торбу не сховаєш.

○

Гарний віл, та роги в нього короткі.

○

Білі грошики за чорні дні.

Прудкий засць, та хорт прудкіший.

○

Білий як сніг, а солодкий як мед.

○

Стовбичить, мов жебрак на порозі.

○

Висолопив языка, мов пес у спеку.

○

Біжить, мов сліпа гуска.

○

Плямкає, мов чужим ротом.

○

Качається, мов порожнє барило.

○

Валяється, мов осел на згарищі.

○

Личить, як козі борода.

○

Міцний, як Ралеві штани.

Прямий, як мотузка в торбі.

○

Глухий слухає, сліпий дивиться.

○

Гроздан знає, що в торбі має.

○

Знає Мара, у кого їла попару.

○

Хай знає Мара, коли кумувала.

○

Нове решето, де тебе повісити?

○

Поспи, Стано, бо ще рано.

○

Після весілля бубон.

○

З М І С Т

- 5 Вступне слово *Івана Ющука*
- 12 Сербські, хорватські, чорногорські,
боснійські та герцеговінські
прислів'я й приказки.
- 64 Словенські прислів'я та приказки.
- 114 Македонські прислів'я та приказки.

ПОСЛОВИЦЫ И ПОГОВОРКИ
НАРОДОВ ЮГОСЛАВИИ

Сборник

(На украинском языке)

Видавництво «Дніпро»,
Київ, Володимирська, 42.

Редактор *І. М. Дзюба*
Художник *В. М. Гринько*
Художній редактор *П. Т. Вишняк*
Технічний редактор *О. І. Дубова*
Коректор *Н. Н. Плачинда*

Виготовлено на Київській фабриці «Жов-
тень» Комітету по пресі при Раді Міні-
стрів УРСР, Київ, вул. Артема, 23-а.

Здано на виробництво 2.IX 1968 р. Під-
писано до друку 20.III 1969 р. Папір № 1.
Формат 70×108¹/₆₄. Фізичн. друк. арк. 2,5.
Умовн. друк. арк. 3,5. Обліково-видавн.
арк. 2,896. Ціна 26 коп. Замовл. 259.
Тираж 20 000.

ДО ЧИТАЧІВ

Цією книжкою видавництво «Дніпро» розпочинає серію «Мудрість народна», в якій виходитимуть збірки прислів'їв та приказок народів світу в перекладах українською мовою.

Найближчим часом побачать світ:

МОЛДАВСЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ

Упорядкував та переклав з молдавської
Іван Ільєнко

ПОЛЬСЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ

Упорядкував та переклав з польської
Іван Дзюба

БІЛОРУСЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ

Упорядкував та переклав з білоруської
Олесь Жолдак

26 коп.

